

Empathy

OBRAZ MUŻULMANÓW, MUŻULMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za sierpień 2022

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUŻULMANÓW, MUŻULMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za sierpień 2022

AUTOR: **Anita Kwiatkowska**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiewski**

WSPÓŁRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak,
Karolina Sieradzan**

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górńska, Andżelika Sochacka,
Wiktoria Lipińska**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Mehmet Turgut Kirkgoz**

© **Filip Gołębiewski, Anita Kwiatkowska, 2022**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2022**

ISBN 978-83-67941-00-6

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu „**Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland**”, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Zbadane materiały i informacje	5
Tematyka badanych materiałów	9
Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych.....	14
Islam w negatywnych słownych określeniach.....	16
Negatywne nastawienie odbiorcy względem islamu	20
Zmiana nastawienia odbiorcy.....	27
Dobre praktyki.....	31
Spis, tabel, wykresów, zdjęć	34

WPROWADZENIE

Celem prowadzonego monitoringu mediów było zbadanie dyskursu medialnego na temat islamu, muzułmanów i muzułmanek w Polsce wraz z wychwyceniem przejawów islamofobii.

Do selekcji materiału badawczego zastosowano celowy dobór próby: materiały pochodziły z polskich portali informacyjnych, dotyczyły ww. tematyki, a opublikowano je między 1 a 31 sierpnia 2022 roku. Badanie prowadzone było metodą analizy zawartości, narracji oraz analizą dyskursu.

Opisywane kategorie badawcze związane były przede wszystkim z:

- opisem podstawowych parametrów tekstu (m.in. data, miejsce publikacji artykułu),
- ogólną tematyzacją tekstu (wyodrębnienie tematyki głównej i tematów pobocznych),
- opisem graficznych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem badanej grupy,
- opisem dobrych praktyk względem przedstawienia islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego.

ZBADANE MATERIAŁY - INFORMACJE

Badanie obrazu muzułmanek, muzułmanów i islamu w polskich mediach w sierpniu 2022 roku oparto o 38 materiałów pochodzących z portali internetowych. Zasięg badania objął 10 różnorodnych polskich portali informacyjnych.

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z onet.pl – 20 materiałów (ze stron: onet.pl, wiadomości.onet.pl, podroze.onet.pl, kultura.onet.pl), które stanowiło ok. 53 proc. wszystkich. Ponadto, w bazie badania znalazło się również 7 materiałów z wiadomości.wp.pl, 3 – z gazeta.pl (wiadomosci.gazeta.pl, kobieta.gazeta.pl), 2 – z fakt.pl. Po jednym materiale przeanalizowano w tym miesiącu z portali: o2.pl, dzieje.pl, euroislam.pl, forsal.pl, dziennik.pl, jastrzabpost.pl.

Tytuł medialny	Data publikacji materiału	Link do analizowanego materiału
onet.pl	02.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/ajman-al-zawahiri-nie-zyje-tak-swiat-przed-dwie-dekady-walczył-z-al-kaida/dz45yb5?utm_source=tw_wiadomosci&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb
gazeta.pl	02.08.2022	https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114881,28750926,dwie-dekady-polowania-i-final-na-kabulskim-tarasie-na-liscie.html
wp.pl	02.08.2022	https://wiadomosci.wp.pl/talibowie-zlamali-porozumienie-zawarte-z-donaldem-trumpem-joe-biden-sie-nie-wahal-6797116971023328a
onet.pl	03.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/jaki-potencjal-maja-usa-w-afganistanie-tak-zlikwidowano-szefa-al-kaidy/n1kcpjd

**ZBADANE
MATERIAŁY**

o2.pl	05.08.2022	https://www.o2.pl/informacje/goraco-na-linii-izrael-palestyna-smierc-przywodcy-ataki-mobilizacja-6798235697347552a
onet.pl	05.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/izrael-strefa-gazy-wojsko-ostrelalo-pozycje-islamistow/f7w8h1y?utm_source=facebook_extra&utm_medium=social&utm_campaign=allonet_48h&utm_term=autor_2
gazeta.pl	06.08.2022	https://kobieta.gazeta.pl/kobieta/7,107881,28752681,wyszla-za-marokanczyka-wesele-uradzala-tesciowa-zdecydowala.html?utm_source=facebook.com&utm_medium=SM&utm_campaign=FB_Gazeta
wp.pl	06.08.2022	https://wiadomosci.wp.pl/zelazna-kopula-znow-w-akcji-wymiana-ognia-miedzy-izraelem-a-strefa-gazy-6798282006772704a
onet.pl	06.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/coraz-gorecej-w-strefie-gaz -dzihadysci-wystrzelili-200-rakiet/2mbb38f?utm_source=sentione.com_viasg_wiadomosci&utm_medium=referral&utm_campaign=leo_automatic&srcc=un
onet.pl0	7.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/iran-zakazal-kobietom-wystepowania-w-reklamach-po-awanturze-o-reklame-lodowe-lodow/nnvpjc0
onet.pl	07.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/rozejm-miedzy-izraelem-a-islamskim-dzihadem-wszedl-w-zycie/5q3lqv7
wp.pl	07.08.2022	https://wiadomosci.wp.pl/khaled-mansour-nie-zyje-zginal-meczenska-smiercia-6798777213094400a
dzieje.pl	08.08.2022	https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/czesc-polskich-musulmanow-pamieta-o-dniu-aszura-1
onet.pl	08.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/wroclaw/bizancjum-u-sledczych-architektka-pracowala-rowniez-dla-prokuratury-meza/q6tq4be
euroislam.pl	08.08.2022	https://euroislam.pl/pobozne-pokolenie-czyli-niewypal-erdogana/

**ZBADANE
MATERIAŁY**

gazeta.pl	09.08.2022	https://kobieta.gazeta.pl/kobieta/7,107881,28771482,po-spocie-lodow-iran-zakazuje-kobietom-wystepow-w-reklamach.html?utm_campaign=amtpc_FB_Niezwykle
onet.pl	09.08.2022	https://podroze.onet.pl/aktualnosci/jak-wyglada-praca-w-hotelu-hotelarze-zdradzaja-jak-sie-bawia-goscie/ffvh079
onet.pl	12.08.2022	https://kultura.onet.pl/ksiazki/salman-rushdie-dzgniety-w-szyje-nozem-zyje-jest-w-szpitalu/1tk45w5
onet.pl	13.08.2022	https://kultura.onet.pl/ksiazki/salman-rushdie-moze-stracic-oko-nowe-informacje-po-ataku-nozownika/ke5h9b9
onet.pl	13.08.2022	https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/bundeswehra-wycofuje-sie-z-mali-a-cieszy-sie-z-tego-rosja/h1r0lnh,79cfc278
fakt.pl	13.08.2022	https://www.fakt.pl/wydarzenia/swiat/salman-rushdie-75-l-zostal-dzgniety-przez-nozownika-w-szyje-i-brzuch/yvnmk8vd
forsal.pl	14.08.2022	https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/8518184,szatan-skie-wersety-ksiazka-salman-rushdie.html
onet.pl	14.08.2022	https://kultura.onet.pl/wywiady-i-artykuly/salman-rushdie-kto-to-i-dlaczego-mogl-miec-racje/4c2z7wc
onet.pl	14.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/upadek-kabulu-na-jaw-wychodz-a-dramatyczne-kulisy-ewakuacji-niemcow/wcqt4wn?utm_source=tw_wiadomosci&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb
onet.pl	15.08.2022	https://www.onet.pl/turystyka/ejbrams-on-tour/polk-opowiada-o-slubie-w-maroku-zaczelo-sie-od-komentarza-na-instagramie/rzndheh,30bc1058
onet.pl	15.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/rok-od-przejecia-afganistanu-przez-talibow-jedno-zdjecie-zszokowal-o-swiat/mw1nmjd
dziennik.pl	16.08.2022	https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/8518662,dziha-dysci-al-kaida-mali-najemnicy-grupa-wagnera.html

**ZBADANE
MATERIAŁY**

dziennik.pl	16.08.2022	https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/8518662,dziha-dysci-al-kaida-mali-najemnicy-grupa-wagnera.html
onet.pl	16.08.2022	https://kultura.onet.pl/ksiazki/ksiazka-mogla-go-kosztowac-zycie-palono-ja-na-stosie-straszono-wydawcow/9jnf62r
onet.pl	19.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/terrorysci-zaatakowali-hotel-w-mogadyszu-sa-ofiary/30wddbc?utm_source=facebook_extra&utm_medium=social&utm_campaign=allonet_social_48h&utm_term=autor_1
fakt.pl	19.08.2022	https://www.fakt.pl/wydarzenia/swiat/libia-maz-podpalil-21-latke-bo-nie-chciala-usunac-ciazy-kobieta-walczy-o-zycie/7mkgtls
onet.pl	19.08.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/byl-jednym-z-beatlesow-isis-za-scinanie-glow-uslyszal-wyrok/l4sbvld
wp.pl	20.08.2022	https://wiadomosci.wp.pl/chciala-rozjehac-suv-em-dwojke-dzieci-powod-szokuje-6803424776440480a
wp.pl	20.08.2022	https://wiadomosci.wp.pl/somalia-atak-dzihadystow-na-hotel-w-mogadyszu-6803304894347968a
onet.pl	25.08.2022	https://www.onet.pl/turystyka/kontynenty/oni-nic-nie-maja-piec-tysiecy-lat-tradycji-i-zadnej-religii-zasad/0t9249m,30bc1058?utm_source=facebook_extra&utm_medium=social&utm_campaign=Facebook_vertical&u
wp.pl	26.08.2022	https://wiadomosci.wp.pl/zakaz-noszenia-hidzabu-w-szkole-podstawowej-tego-chce-dunska-rzadowa-komisja-6805212989332224a
onet.pl	28.08.2022	https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/turecka-gwiazda-pop-siedzi-w-areszcie-bo-zazartowala-z-religii/79v709r,79cfc278
jastrzabpost.pl	29.08.2022	https://jastrzabpost.pl/newsy/michal-szpak-ostro-o-kosciele-katolickim-i-duchownienstwie-co-powiedzial_1234549.html?utm_source=stylunio&utm_campaign=stylunio
wp.pl	31.08.2022	https://wiadomosci.wp.pl/indie-podpalil-nastolatke-gdy-spala-usmiechal-sie-przy-aresztowaniu-6807275209214912a

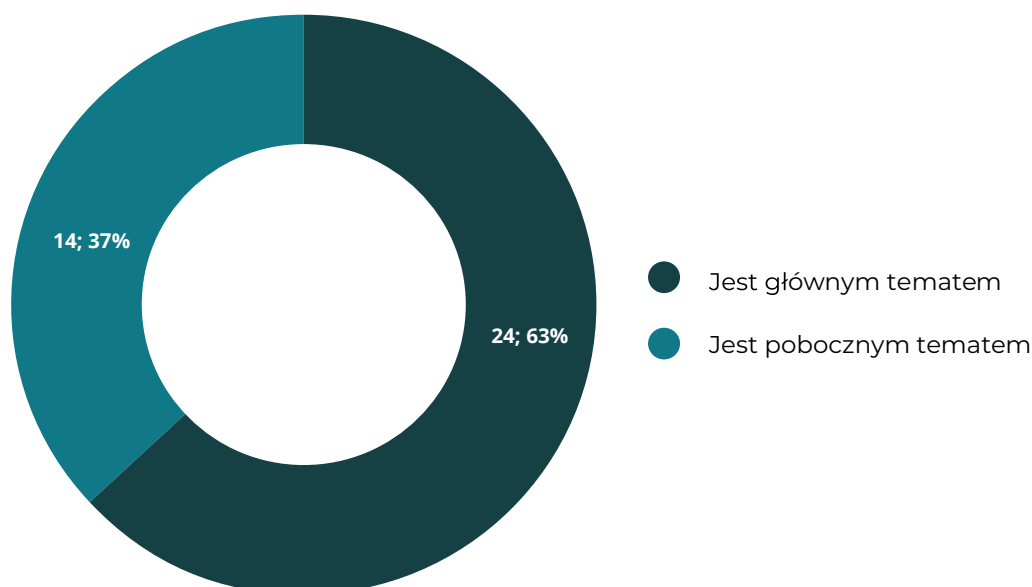
Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w sierpniu 2022
źródło: opracowanie własne

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem ogólnej tematyki artykułów. W 63 proc. zbadanych materiałów medialnych islam (oraz tematyka związana z muzułmanami, muzułmankami i osobami pochodzenia arabskiego) był ich głównym tematem, co oznacza, że w większości dotyczył tej właśnie tematyki. Pozostałe niespełna 40 proc. stanowiły przekazy, w których islam był tematem pobocznym, a więc pojawiał się przy okazji omawiania innych tematów.

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=38)

W żadnym materiale z tego badanego miesiąca nie napotkano trudności w przypisaniu go do jednej z tych dwóch grup.

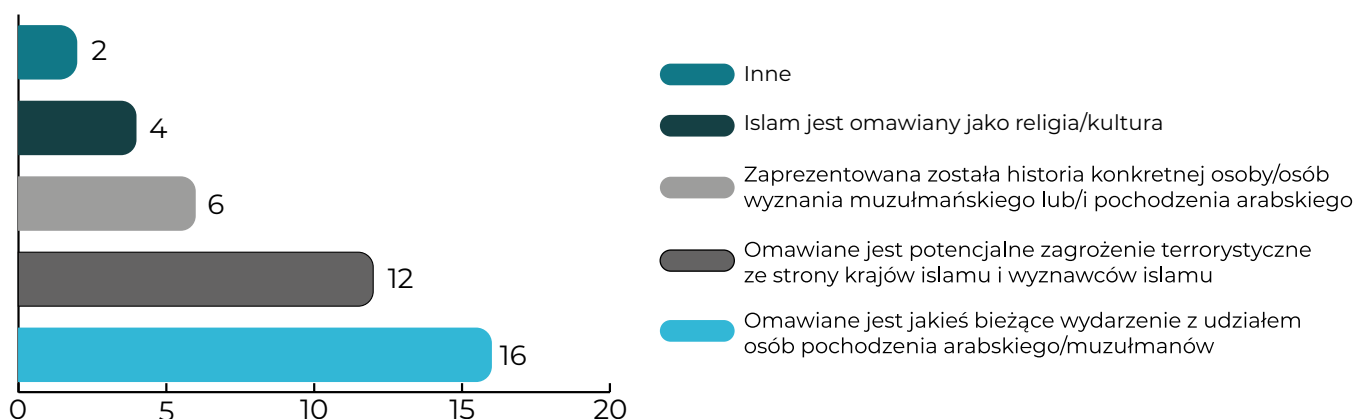
FORMA WYSTĘPOWANIA ISLAMU JAKO TEMATU MATERIAŁU MEDIALNEGO

Opisując formę występowania islamu jako tematu głównego badanego materiału, wyodrębniono cztery kategorie:

- „Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego”;
- „Islam jest omawiany jako religia/kultura”;
- „Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu”;
- „Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów”.

Były to najczęstsze tematy, które ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inna forma (wpisz jaka)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

W ten sposób 24 materiały, których główny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 40 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do sześciu unikatowych kategorii, co oznacza, że większość zbadanych materiałów dotyczyła dwóch najbardziej popularnych tematów jednocześnie.

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Większość zbadanych artykułów omawiała jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów (16 materiałów) oraz omawiała potencjalne zagrożenie ze strony krajów islamu i wyznawców islamu (12 materiałów). Stanowi to wysoki odsetek potencjalnego źródła negatywnego nastawienia do islamu, muzułmanów/-ek i osób pochodzenia arabskiego, szczególnie biorąc pod uwagę tematy bieżących wydarzeń, które omówiły m.in. o:

- działaniach wojenny w Strefie Gazy („Gorąco na linii Izrael - Palestyna. Śmierć przywódcy, ataki, mobilizacja”, o2.pl, 05.08.2022; „Coraz goręcej w Strefie Gazy. Dżihadyści wystrzelili 200 rakiet”, onet.pl, 6.08.2022; „Żelazna Kopuła” znów w akcji. Wymiana ognia między Izraelem a Strefą Gazy”, wp.pl, 6.08.2022),
- tym, jak w zasadzce w środkowej części Mali dżihadyści powiązani z Al-Kaidą zabili czterech najemników z rosyjskiej prywatnej firmy wojskowej zwanej Grupą Wagnera („Dżihadyści powiązani z Al-Kaidą: Zabiliśmy czterech najemników z Grupy Wagnera”, dziennik.pl, 16.08.2022),
- walkach organizacji Asz-Szabab – eksplozji dwóch bomb ukrytych w samochodach w pobliżu hotelu Hayat w stolicy Somalii Mogadiszu („Eksplozje w stolicy Somalii. Napastnicy przejęli kontrolę nad hotelem, są ofiary”, onet.pl, 19.08.2022),
- ataku na autora książki „Szatańskie wersety”, za którą religijni muzułmanie grozili mu śmiercią („Zaatakowany pisarz pod respiratorem. Może stracić oko NOWE FAKTY”, fakt.pl, 13.08.2022; „Po ataku na Rushdie’ego rośnie sprzedaż ‘Szatańskich wersetów’”, forsal.pl, 14.08.2022; „‘Szatańskie wersety’ bestsellerem Amazona. Kiedyś palono je na stosie i straszono wydawców”, onet.pl, 16.08.2022);
- podpaleniu nastolatki z Indii przez muzułmanina, który chciał popełnić tzw. „miłosny dżihad” („Indie. Podpalił nastolatkę, gdy spała. Uśmiechał się przy aresztowaniu”, wp.pl, 31.08.2022).

Większość ze zbadanych materiałów wiązała zatem islam ze śmiercią i/lub z terroryzmem (mniej lub bardziej bezpośrednio). W pojedynczych przypadkach opisywano islam jako religię bądź kulturę czy historię konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego.

Ponadto, w 6 materiałach zaprezentowano historię konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego, w 4 – islam był omawiany jako religia/kultura, a w pozostałych dwóch mówiono o noszeniu hidżabu w szkole podstawowej w Danii oraz o społeczności muzułmańskiej Ujgurów we współczesnych Chinach.

INNY GŁÓWNY TEMAT ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

Jeśli islam stanowił temat poboczny materiału, to określano kategorię tematu głównego spośród niżej wymienionych:

- Bieżące wydarzenia polityczne;
- Kryzys przy granicy z Białorusią;
- Bieżące wydarzenie nagłe (wypadek/tragedia/katastrofa/atak terrorystyczny, itp.);
- Historia/kultura;
- Religie;
- Polityka międzynarodowa;
- Ogólne kwestie imigracyjne/uchodźcze.

Były to najczęstsze grupy tematyczne, przy których opisywano islam, muzułmanów/-ki i osoby pochodzenia arabskiego. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne tematy (wpisz jakie)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego określenia tematu.

W ten sposób 14 materiałów, których poboczny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 18 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do pięciu unikatowych kategorii.

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Większość zbadanych artykułów omawiała bieżące wydarzenia nagłe – takie jak jakiś wypadek, tragedia, katastrofa, atak itp. – (6 materiałów) i bieżące wydarzenia polityczne (5 materiałów), jak np.:

- wyrok sądowy dla kobiety z Des Moines w USA, która zabiła m.in. małego chłopca „bo on był »taki jak ISIS«” („Chciała rozjechać SUV-em dwójkę dzieci. Powód szokuje”, wp.pl, 20.08.2022);
- podpalenie żony Libijki, która nie chciała zgodzić się na aborcję („Mąż podpalił 21-latkę, bo nie zgodziła się na aborcję. Straszna skala obrażeń”, fakt.pl, 19.08.2022);
- rocznica upadku w Kabulu i przejęcia władzy przez talibów („Rok od przejęcia Afganistanu przez talibów. Jedno zdjęcie zszokowało świat”, onet.pl, 15.08.2022).

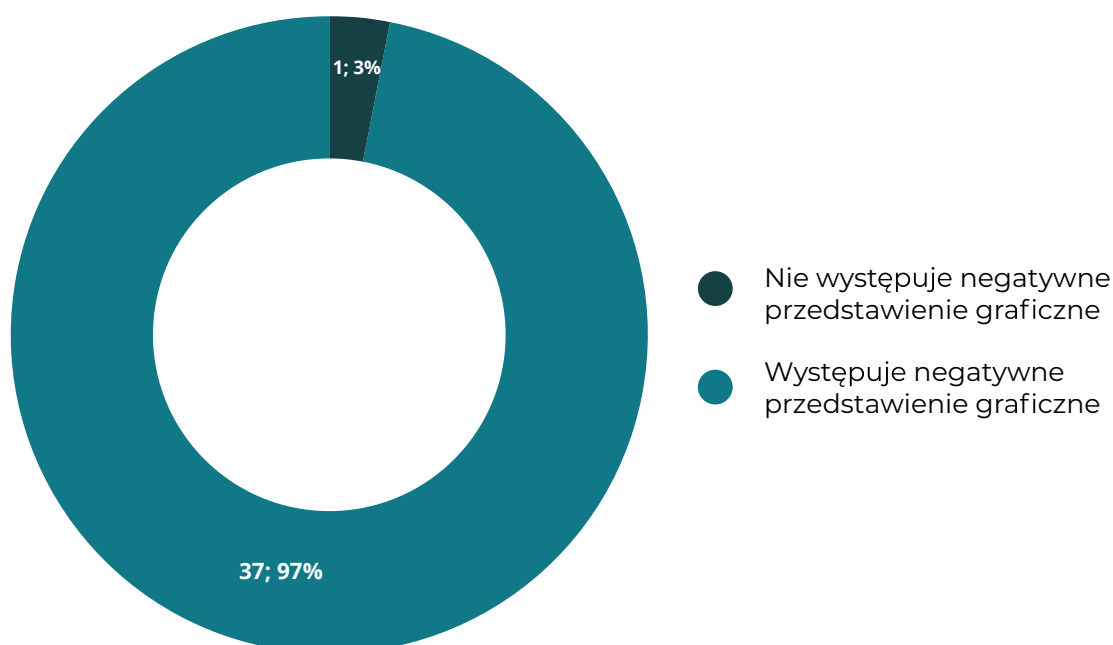
Ponadto w 4 przypadkach omawiano kwestie kulturowe (np. „Polka opowiada o ślubie w Maroku. „Zaczęło się od komentarza na Instagramie””, onet.pl, 15.08.2022 czy „Iran zakazał kobietom występowania w reklamach po awanturze o reklamę lodów lodów”, onet.pl, 07.08.2022), w 2 nad polityką międzynarodową, a w jednym pochyłono się nad kwestiami religijnymi.

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające przedstawienia graficzne islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w jednym materiale, co stanowiło niespełna 3 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano zdjęcia, grafiki, rysunki, gif-y, filmiki i odwołania do nich w mediach społecznościowych, itp., którymi dany materiał został opatrzony. W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości zbierano materiał wizualny, opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające, a także określano wobec kogo ją zastosowano.

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=38)

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Negatywne przedstawienia wystąpiło w jednym materiale, w którym głównym tematem było omawiane w nich było jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów, potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu.

Artykuł „Indie. Podpalił nastolatkę, gdy spała. Uśmiechał się przy aresztowaniu” (wp.pl, 31.08.2022), przedstawiał atak mężczyzny, który wywołał w Indiach napięcia na tle religijnym. Historia opisuje podpalenie nastolatki z Indii przez muzułmanina, który chciał popełnić tzw. „miłosny dżihad”: „Hinduskie środowiska prawicowe w Indiach wskazują, że muzułmanie celowo poślubiają wyznawczynie innej wiary, by następnie zmusić je do przejścia na islam”.

Grafika warunkuje odbiór islamu i jego wyznawców jako zagrożenia – jako szaleńców, którzy po podpaleniu kobiety uśmiecha się przy jego aresztowaniu (Zdjęcie 1). Budzi to negatywne skojarzenia związane ze strachem.

VIDEO SCREEN, źródło: <https://twitter.com/>
Źródło: Twitter, fot: Twitter

Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1

Źródło: <https://wiadomosci.wp.pl/indie-podpalil-nastolatke-gdy-spala-umiechal-sie-przy-aresztowaniu-6807275209214912a>

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

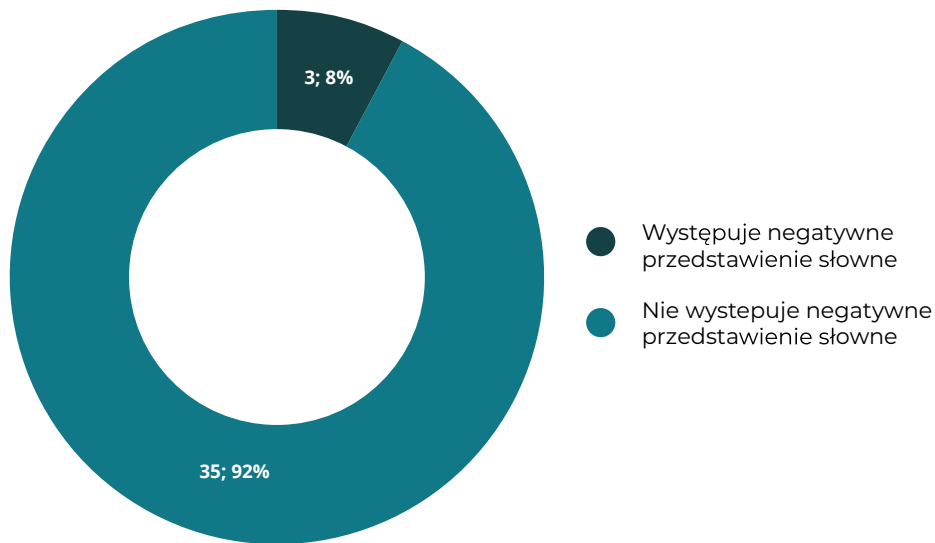
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające słowne określenia wobec islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w trzech materiałach, co stanowiło 8 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające oraz określano wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

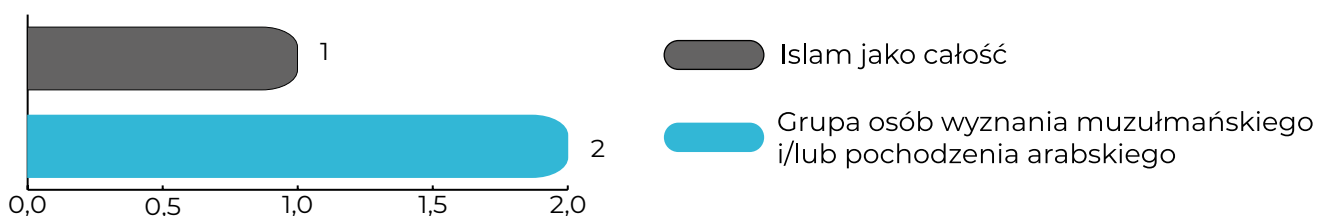

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=38).

Negatywne przedstawienia wystąpiły w jednym tytule medialnym – onet.pl, przy czym należy pamiętać, że w badanym miesiącu w bazie badania znalazło się ponad 50 proc. artykułów pochodzących z tego portalu. W dwóch z nich islam był tematem pobocznym, podczas gdy głównym były bieżące wydarzenia polityczne oraz bieżące wydarzenie nagłe. W jednym materiale islam był omawiany w kontekście zaprezentowania historii konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego jako główny temat materiału.

Słowne negatywne przedstawienia pojawiły się dwukrotnie wobec grup osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego oraz raz wobec islamu jako całości.

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Pierwszym z takich materiałów „Bundeswehra wycofuje się z Mali. A cieszy się z tego Rosja” (onet.pl, 13.08.2022) mowa jest o rosyjskich najemnikach z Grupy Wagnera, którzy doradzają malijskiej armii w walce z islamistami:

„27 marca 2015 r., w niedzielę, kilka dni po zajęciu miasta przez islamistów, imam był na rynku, kiedy wylądowały tam trzy wojskowe helikoptery. Islamiści strzelali pierwsi, helikopter odpowiedział ogniem, zginęli cywile. Po wylądowaniu wioska została otoczona. Imam powiedział, że z helikoptera wysiadło kilku malijskich i wielu białych żołnierzy. — Nie mówili ani po francusku, ani po angielsku. Nie znałem ich języka, myślę, że był to rosyjski — opowiada imam”.

Przynależność religijna jest nieco nad wyraz powtarzana wielokrotnie i jednostronnie wobec grupy osób wyznania muzułmańskiego. Artykuł kilkakrotnie powtarza słowo „islamiści” (w odmianach), a także używa słów typu: „w walce z brutalnymi islamskimi bojówkami”, „islamiści strzelali pierwsi”, „po zajęciu miasta przez islamistów”.

Drugi z materiałów „Dzisiaj jego książka by się nie ukazała. „Triumf relatywizmu kulturowego” (onet.pl, 14.08.2022) poświęcony został Salmanowi Rushdie, który „został zaatakowany i dźgnięty nożem po ponad 30 latach od publikacji „Szatańskich wersetów” i rzucenia fatwy przez ajatollaha Chomeiniego z Iranu”. Szczególną uwagę należy zwrócić na słowa „Nie zawsze jest to przyjemna lektura, bo jego śmierci domagali się nie tylko brodaci muzułmańscy fundamentaliści” czy „Ale bynajmniej nie tylko lewicowcy stanęli po stronie islamskiego reżimu w Iranie. Prawicowy dziennik „Daily Telegraph” napisał, że Rushdie powinien znaleźć sobie spokojne miejsce, najlepiej w Szkocji lub Kanadzie, i do końca życia trzymać głowę na kłódkę”. Artykuł opisując historię prześladowań autora po publikacji wspomnianej książki, sprawia wrażenie, że każdy muzułmanin, z wielu państw na świecie chciał jego śmierci bądź był mu przynajmniej przeciwny.

Trzecie występowanie negatywnej wypowiedzi dotyczy artykułu „Bizancjum u wrocławskich śledczych: architektka wewnątrz pracowała również dla prokuratury męża” (onet.pl, 08.08.2022), w którym cytowana jest wypowiedź członka ONR:

„Dostała wówczas do prowadzenia śledztwo w sprawie rasistowskich wypowiedzi Justyny Helcyk, szefowej dolnośląskiej brygady ONR, która podczas jednej z manifestacji wykrzykiwała do mikrofonu:

“Oni (muzułmanie — red.) uważają, że białe kobiety niemuzułmańskie trzeba gwałcić! Biała Europa zmierza ku upadkowi. Rządzą nami żydowscy imperialiści, a przybysze wyrzną nas wszystkich w pień! Przyjadą po dzieci, staruszki i wszyscy będziemy bez głów! Nie pozwolimy, by islamskie ścierwo zniszczyło naród polski””.

Sam artykuł dotyczy afer związanych z Prokuraturą Regionalną we Wrocławiu, a wątek muzułmanów jest wątkiem pobocznym. Niemniej, powielanie tak ostrych słów jest warte odnotowania.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

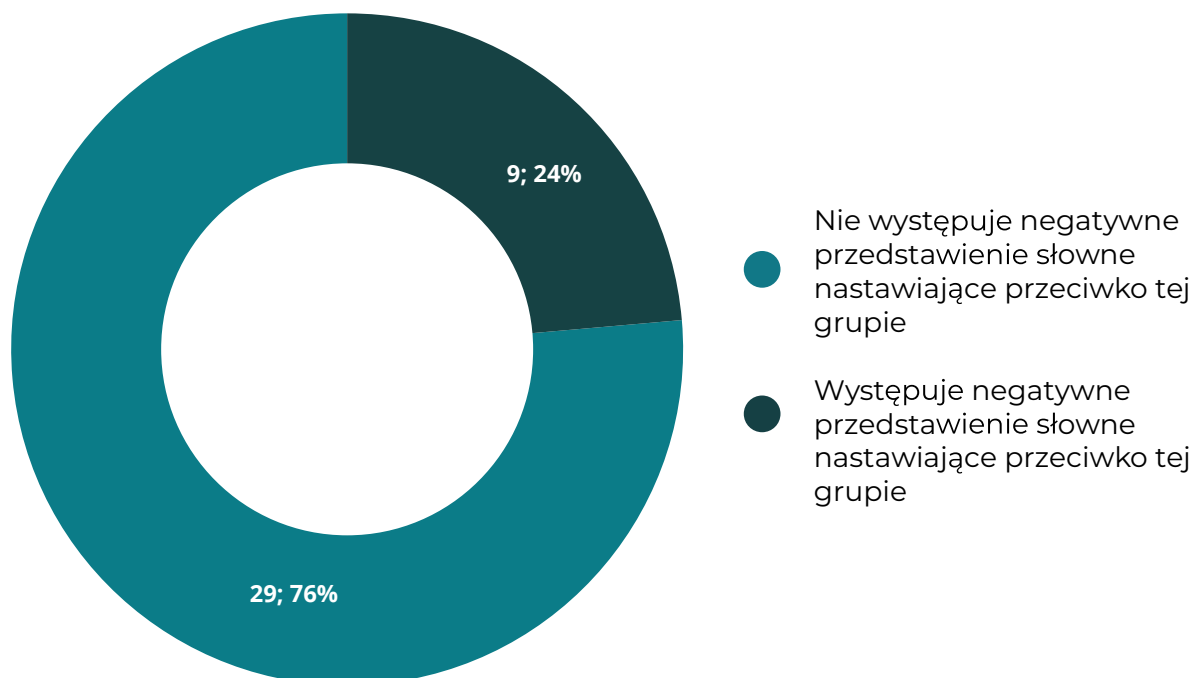
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek słowne określenia/sformułowania islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem tej grupy”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w 9 materiałach, co stanowiło 24 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości cytowano określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać oraz opisywano sytuację dlaczego nastawiało ono negatywnie. Określano również wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretniej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

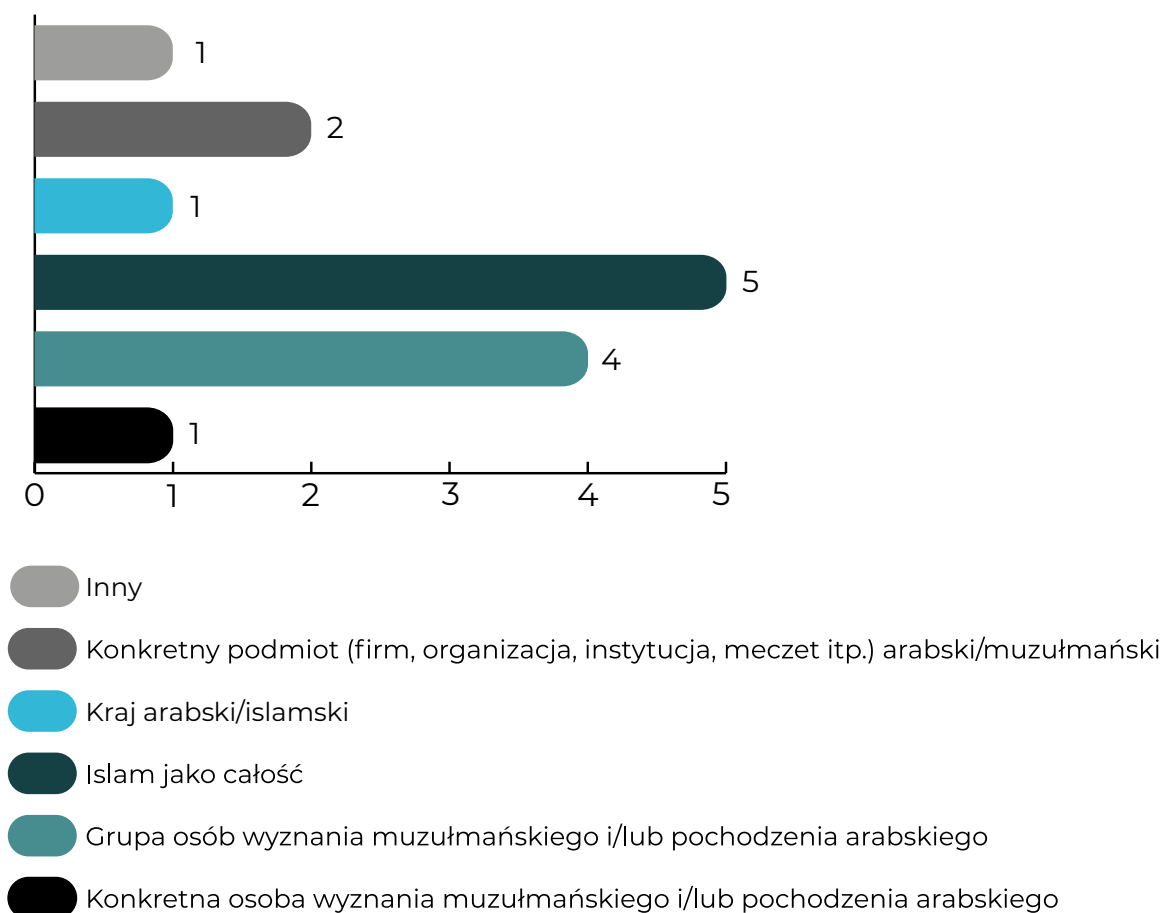

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=38)

Negatywne przedstawienia wystąpiły w trzech różnych tytułach medialnych – 6 razy na onet.pl, 2 – na wp.pl oraz raz na dziennik.pl. W trzech z nich islam był tematem pobocznym, podczas gdy główne tematy dotyczyły głównie bieżących wydarzeń politycznych. W pozostałych sześciu islam był tematem głównym materiału, gdzie głównie omawiano jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów będące jednocześnie potencjalnym zagrożeniem terrorystycznym ze strony krajów islamu i wyznawców islamu (4 materiały).

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Negatywne określenia słowne nastawiające przeciwko badanej grupie dotyczyły w najwyższym stopniu islamu jako całości (5 materiałów) oraz grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego (4 materiały). Do konkretnych podmiotów skierowano takie słowa dwukrotnie. Trzy z badanych materiałów zawierały więcej niż jedno negatywne nastawienie wobec jakiejś grupy.

Poniżej zamieszczono tabelę, która przytacza określenia/sformułowania, które mogą negatywnie nastawiać oraz opis zauważonego problemu (Tabela 2).

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia /sformułowania
onet.pl (02.08.2022)	„To był wybuch religijno-rewolucyjnego szaleństwa w erze internetu. Święta samorealizacja w imię Allaha”	Kraju arabskiego / islamskiego	Artykuł łączy i utożsamia akty terrorystyczne z islamem.
wp.pl (07.08.2022)	„Palestyński Islamski Dżihad to palestyńska organizacja paramilitarna, której przypisuje się odpowiedzialność za przeprowadzenie szeregu ataków terrorystycznych. PID uważany jest przez USA, Izrael i szereg innych krajów za organizację terrorystyczną”.	Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu, itp.) arabskiego/muzułmańskiego	Nawet jeśli jest to przekazanie przez autora informacji zgodnej z prawdą, to uznanie konkretnej organizacji za terrorystyczną, automatycznie powoduje u odbiorcy skojarzenia jednoznacznie negatywne, które będą bezpośrednio przenoszone na islam, jako całość.
onet.pl (08.08.2022)	„Oni (muzułmanie — red.) uważają, że białe kobiety niemuzułmańskie trzeba gwałcić! Biała Europa zmierza ku upadkowi. Rządzą nami żydowscy imperialiści, a przybysze wyróżną nas wszystkich w pień! Przyjadą po dzieci, staruszki i wszyscy będziemy bez głów! Nie pozwolimy, by islamskie ścierwo zniszczyło naród polski”.	Islam jako całości	Jest to wątek poboczny materiału, jednak przytacza wypowiedź (cytat) członka ONR, która fałszywie i krzywdząco informuje o muzułmanach.
onet.pl (13.08.2022)	„Książka "Szatańskie wersety" Rushdiego jest zakazana w Iranie od 1988 r. Wielu muzułmanów uważa ją za bluźnierczą. Rok po premierze przywódcy Iranu ajatollah Ruhollah Chomeini wydał fatwę, czyli edykt wzywający do śmierci Rushdiego. Dla tego, kto zabije Rushdiego, wyznaczono nagrodę w wysokości ponad 3 mln dol”.	Islam jako całości	Muzułmanie (jako całość) zaprezentowani jako potencjalni zabójcy, którzy z pobudek finansowych będą realizować postanowienia jednego z przywódców ajatollaha Ruhollaha Chomeinego. Dokonano generalizacji i uproszczenia, mającego wyjaśnić (wraz z pozostałymi informacjami o innych podobnych wydarzeniach w przeszłości), czym motywował się sprawca, choć to na tym etapie tylko spekulacje. Ciekawy zabieg, który wpływa na sposób postrzegania (wszystkich?) muzułmanów jako zagrożenia.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

onet.pl (13.08.2022)	„Wczorajszy atak na Rushdiego łączy się właśnie z fatwą. Wyrok śmierci wydano nie tylko na pisarza, lecz także wszystkie osoby zaangażowane w publikację "błuznierzej" powieści".	Islamu jako całości	Muzułmanie ukazani (wg. tego fragmentu materiału) tylko w negatywnym kontekście. Odbiorca otrzymuje prosty przekaz: w imię obrony swojej religii są zobowiązani do mordowania osób, które przedstawiają Islam w sposób niegodny, czy właściwie „błuznierczy”.
onet.pl (13.08.2022)	„Od paru lat pisarz częściej występuje publicznie, a kiedy w 2012 r. ajatollah Hassan Sanei podniósł nagrodę za jego głowę, ten skomentował, że Sanei to "w zasadzie jeden kapłan w Iranie, który chciał trafić na nagłówki gazet””.	ajatollah Hassan Sanei	Szyderstwo, ironia jest też negatywnym sformułowaniem, nawet w oderwaniu od esencji lub powodów tego typu repliki ze strony Salman Rushdie, należy je uwzględnić.
onet.pl (14.08.2022)	„Nie zawsze jest to przyjemna lektura, bo jego śmierci domagali się nie tylko brodaci muzułmańscy fundamentaliści”.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	jw.
dziennik.pl (16.08.2022)	„Dżihadyści powiązani z Al-Kaid”ą	Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu, itp.) arabskiego/muzułmańskiego	Zastanawiające jest, czy można inaczej napisać o muzułmanach związanych z Al-Kaidą jak tylko "dżihadyści": bojownicy, wojownicy, członkowie, żołnierze itp. Odbiorca rozumie treść najczęściej skrótowo, dlatego otrzymuje synonim słowa terrorysta, czyli biorąc pod uwagę tego typu wiadomości mamy ponowne przedstawienie muzułmanów jako zagrożenia.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>onet.pl (25.08.2022)</p>	<p>„[...] czujni, czy nie wwozi muzułmańskiej, a więc z punktu widzenia władz terrorystycznej propagandy”</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Zestawienie skomplikowanych relacji we współczesnych Chinach pomiędzy Ujgurami - muzułmanami, a samymi Chińczykami. Zgodne z tematem reportażu autor, opisuje, także punkt widzenia władz chińskich, dla których muzułmanie stanowią zagrożenie terrorystyczne. Wpisuje się to w kontekst stereotypu, gdzie muzułmanie to terroryści, choć materiał opisuje stan faktyczny, a jego celem nie jest negatywne nastawienie odbiorcy wobec Ujgurów.</p>
<p>onet.pl (25.08.2022)</p>	<p>„Ujgurzy są muzułmanami. [...] poddawani są drobnej kontroli. Przytknięcie ich elektronicznych kart identyfikacyjnych do czytnika umożliwia sprawdzenie, czy dana osoba nie jest poszukiwana za działalność niepodległościową, czyli planowanie zamachów na wzór propagującej tu swój styl Al-Kaidy”.</p>	<p>społeczności Ujgurów</p>	<p>Autora zestawia Ujgurów z Al-Kaidą, choć jest to przedstawianie sytuacji z punktu widzenia postępowania władz chińskich, to jednak Al-Kaida jest synonimem terroryzmu, dyskusyjne zastosowanie obarczone ryzykiem.</p>
<p>onet.pl (25.08.2022)</p>	<p>„[...] w Urumczy wysadził się fanatyk świętej wojny, zabijając ok. 50 Chińczyków. W samym Kaszgarze zaatakowano zaś posterunek policji, wjeżdżając w niego ciężarówką z materiałami wybuchowymi. W Hotanie z kolei muzułmańscy bojownicy o niepodległość wdarli się do sali, gdzie "okupanci" grali w narodową chińską grę – madżonga – i zaatakowali ludzi”.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Określenia: „fanatyk”, „święta wojna”, oraz zaznaczenie, że ofiarami są postronni ludzie działają na niekorzyść muzułmanów i tego w jaki sposób są postrzegani.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>onet.pl (28.08.2022)</p>	<p>„Jednak duże obszary kultury — przede wszystkim muzyka i literatura — wciąż są dla Erdogana terytorium wroga. Wynika to z pewnością z natury rzeczy: islam nie przepada za tańcem, nacjonalizm i autokracja nie są tematami wielkich powieści”.</p>	<p>Islam jako całości</p>	<p>Stereotyp (ewentualnie uproszczenie), że islam nie uznaje kultury popularnej, czyli budowanie ciągu skojarzeń negatywnych wobec religii i jej przedstawicieli w umyśle odbiorców.</p>
<p>wp.pl (31.08.2022)</p>	<p>„Nastolatka z Indii zmarła w szpitalu. Podпалиł ją jej adorator, który chciał popełnić tzw. "miłosny džihad"”</p>	<p>Mężczyzn wyznających Islam - stanowiących potencjalne zagrożenie</p>	<p>Jeśli na początku pada tego typu sformułowanie, które mimo, iż oddaje rzeczywistość to zawsze nastawia odbiorcę do odczytania islamu i osób go wyznających jako zagrożenie. W dalszej treści dzięki dodaniu szczegółów czytelnik otrzymuje dodatkowe informacje, które opisują szerszy kontekst, dotyczący napięć na tle narodowościowym i wyznaniowym w Indiach.</p>
<p>wp.pl (31.08.2022)</p>	<p>„Według ustaleń "BBC" sprawca chciał popełnić tzw. "miłosny džihad". Hinduskie środowiska prawicowe w Indiach wskazują, że muzułmanie celowo poślubiają wyznawczynie innej wiary, by następnie zmusić je do przejścia na islam”</p>	<p>Islam jako całości</p>	<p>Wyjaśnienie problemów pomiędzy różnymi narodowościami i wyznawcami różnych religii: islamu i hinduizmu jest niekorzystne dla tego pierwszego. Należy, pamiętać, że to opinia konkretnego środowiska, więc dla ewentualnej równowagi, powinno się przytoczyć zdanie drugiej strony. Choć pytaniem otwartym pozostaje, czy w tego typu sytuacji jest to możliwe, natomiast przy takim układzie Islam i jego wyznawcy przedstawieni zostają w negatywnym świetle - stanowią realne zagrożenie.</p>

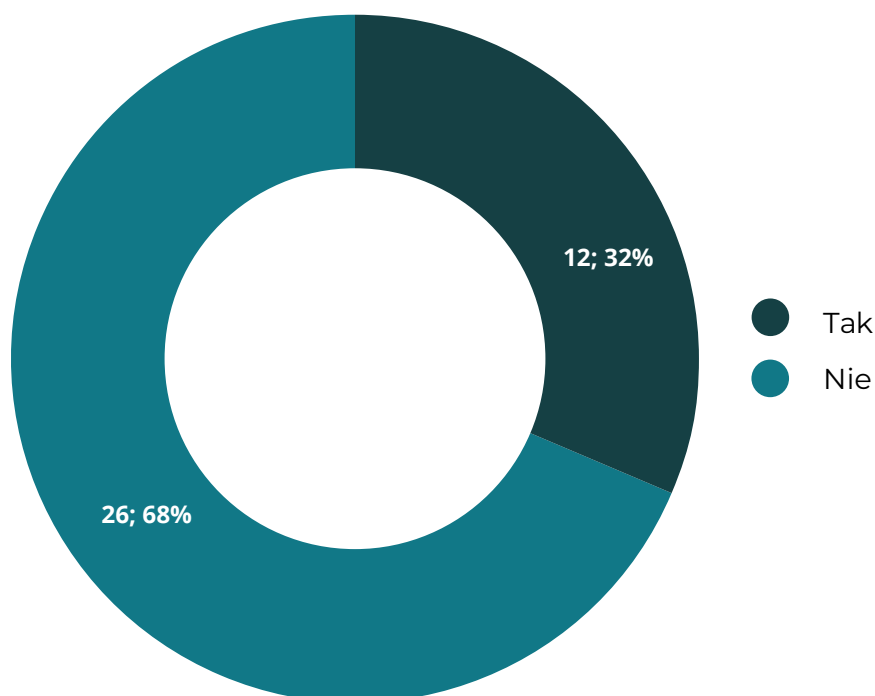
Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Źródło: opracowanie własne

ZMIANA NASTAWIENIA ODBIORCY

W przypadku 12 materiałów (32 proc.) można dostrzec skonstruowanie materiału medialnego w taki sposób, który może zmienić nastawienie odbiorców. W 10 takich przypadkach badane zagadnienie było głównym tematem materiału głównie omawiano jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów TakNie26; 68%12; 32% na tle potencjalnego zagrożenia terrorystycznego ze strony krajów islamu i wyznawców islamu, bądź omawiano wątki kulturowe. W pozostałych dwóch przekazach islam był tematem pobocznym o różnorodnych tematach głównych.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Źródło: opracowanie własne (N=38)

W zbadanych materiałach można wyróżnić kilka tendencji, które mogą przyczynić się do zmiany nastawienia odbiorcy. W zdecydowanej większości były to materiały, w które mogły wpłynąć na pogorszenie się relacji / nastawienia odbiorcy względem islamu, muzułmanów/-ek i/lub osób pochodzenia arabskiego.

Pierwszą z nich i jednocześnie najczęściej występującą było opisywanie społeczności muzułmańskiej jako niebezpiecznej, nierzadko w kontekście działań terrorystycznych. Takie sytuacje odnotowano w następujących materiałach:

- „Eksploduje w stolicy Somalii. Napastnicy przejęli kontrolę nad hotelem, są ofiary” (onet.pl, 19.08.2022) czy „Dżihadyści zaatakowali. Przejęli hotel, są ofiary” (wp.pl, 20.08.2022), po zapoznaniu się z którym odbiorca negatywnie odbierze społeczność pochodzenia arabskiego w powiązaniu z terroryzmem. W materiałach opisany jest atak radykalnych wyznawców islamu, gdzie zginęli niewinni ludzie. Są to artykuły informacyjne;
- Z kolei artykuły poświęcone napiętej sytuacji w Strefie Gazy – takie jak „Żelazna Kopuła” znów w akcji. Wymiana ognia między Izraelem a Strefą Gazy” (wp.pl, 06.08.2022) mówią o islamie zwykle w kontekście terrorystów związanych z Palestyńskim Islamskim dżihadem. Brak jest jakiegokolwiek informacji o osobach cywilnych mieszkających w Strefie Gazy, a przeciętny odbiorca może to odebrać jakby w znajdowali się w niej jedynie terroryści.
- „Zaatakowany pisarz może stracić oko. Nowe informacje o ataku nożownika” (onet.pl, 13.08.2022), „Zaatakowany pisarz pod respiratorem. Może stracić oko NOWE FAKTY” (fakt.pl, 13.08.2022), „Po ataku na Rushdie’ego rośnie sprzedaż „Szatańskich wersetów”” (forsal.pl, 14.08.2022), „„Szatańskie wersety” bestsellerem Amazona. Kiedyś palono je na stosie i straszono wydawców” (onet.pl, 16.08.2022) – w materiałach przedstawiona jest dramatyczna historia pisarza, który przez napisanie książki przeciwnej religii islamu musiał się ukrywać, był wielokrotnie negatywnie przedstawiany i został zaatakowany. Pisarza pochodzenia muzułmańskiego, który nie zdobył aprobaty u wielu osób pochodzenia arabskiego, w szczególności społeczności ortodoksyjnej, został zaatakowany przez nożownika. Przez te przekazy jedynie możemy domyślać się, czy nożownik dokonał okrutnego czynu w imię religii, takie domysły nie są jeszcze potwierdzone, jednak odbiorca może interpretować takie zachowanie jako oddanie religijne i odczuć strach przed tą grupą wyznaniową, zmienić swoje nastawie-

nie na negatywne. Artykuły mogły wywrzeć na czytelniku negatywne emocje – strach przed tą grupą religijną, która nie z przedstawionego przypadku, wynika że nie szanuje odmiennego zdania na temat islamu.

- Inną sytuacją śmierci na tle religijnym było opisanie podpalenia nastolatki z Indii przez muzułmanina, który chciał popełnić tzw. „miłosny dżihad” z artykułu „Indie. Podpalili nastolatkę, gdy spała. Uśmiechał się przy aresztowaniu” (wp.pl, 31.08.2022).

Inną tendencją jest opisywanie islamu, jego wyznawców i/lub osób pochodzenia arabskiego w kontekście zacofania, zaściankowości, bezwzględności posłuszeństwa wobec religii i nietolerancji wobec słowa krytyki. W tym kontekście można wymienić artykuły:

- „Turecka gwiazda pop siedzi w areszcie, bo zażartowała podczas koncertu z religii” (onet.pl, 28.08.2022), gdzie opisano historię tureckiej gwiazdy pop siedzącej w areszcie, bo zażartowała podczas koncertu z religii („podżeganie do nienawiści”). Autor w swoim komentarzu prezentuje prezydenta Turcji Erdogana jako muzułmańskiego ultrakonserwatystę, walczącego z osobami reprezentującymi kulturę, lub elementami kultury nieprzystającymi do wyobrażenia Islamu narzucanego przez władzę Turkom. Ryzykowne zestawienie, które w umyśle odbiorcy potwierdza stereotyp o Islamie, jako negującym możliwość istnienia współczesnych przejawów kultury popularnej (popkultury). Jednocześnie czytelnik wyraźnie otrzymuje wskazówki, że jest to upolitycznienie religii, którą prezydent Erdogan wykorzystuje w zbudowaniu kapitału przed wyborami. Islam na takim przedstawieniu traci, jest jednoznacznie „szufladkowany” jako zacofany i nieprzystający do standardów funkcjonowania w XXI wieku;

- „Hotelarze zdradzili nam, jak “bawią się” goście obiektów noclegowych w Polsce” (onet.pl, 09.08.2022), w którym jako jedna z historii przytaczana jest historia z 2019 roku: „Pokojówka, która miała posprzątać pokój po gościach ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich, otwierając drzwi do łazienki zobaczyła ściany, podłogę, sufit całe we krwi. A w wannie? Głowę barana (...) Tak, goście z emiratów kupowali barany i sami je zabijali. Tak, górale potrafili się dostosować, a właściciel jednego z domków gościnnych na wynajem przygotował nawet miejsce, gdzie goście mogą bezpiecznie zabić i przyrządzić pysznego, polskiego barana”;

- oraz „Zaatakowany pisarz może stracić oko. Nowe informacje o ataku nożownika” (onet.pl, 13.08.2022), „Zaatakowany pisarz pod respiratorem. Może stracić oko NOWE FAKTY” (fakt.pl, 13.08.2022), „Po ataku na Rushdie’ego rośnie sprzedaż “Szatańskich wersetów”” (forsal.pl, 14.08.2022), „“Szatańskie wersety” bestsellerem Amazona. Kiedyś palono je na stosie i straszono wydawców” (onet.pl, 16.08.2022), z których wynika, że

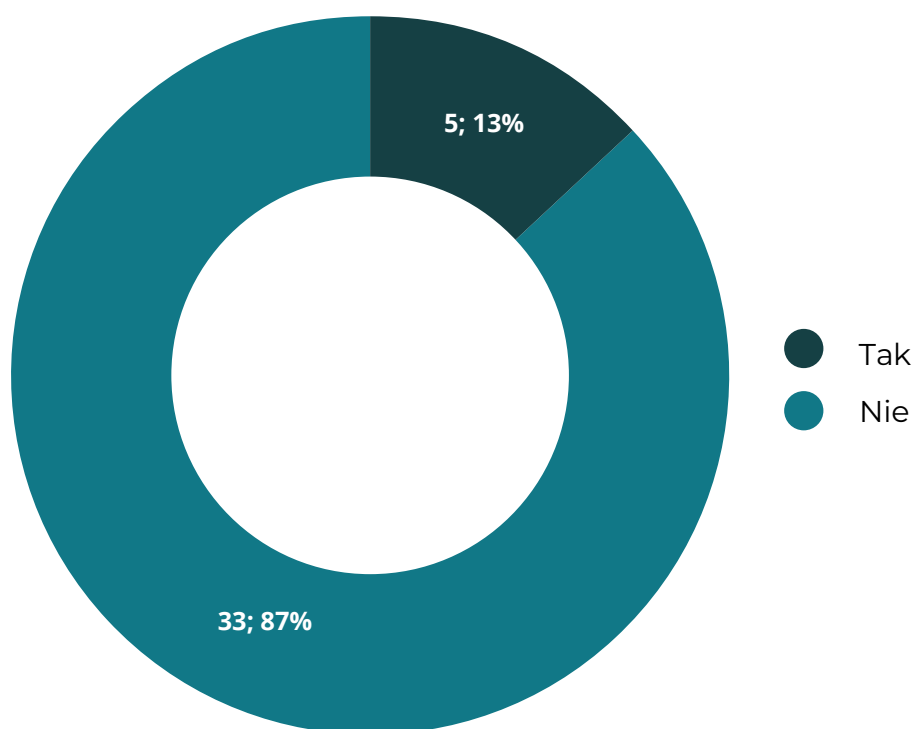
za odmienne zdanie, za krytykę wobec islamu, należy ponieść karę (głównie – śmierci). Innym przypadkiem jest artykuł “Oni nic nie mają! Pięć tysięcy lat tradycji i żadnej religii, zasad” (onet.pl, 25.08.2022). Zawierał on dużo treści przedstawiających relacje pomiędzy Chińczykami, a Ujgurami bez oceniania. Przyjęta forma reportażu, mogłyby skłonić do zmiany, negatywnego stanowiska wobec muzułmanów, zwłaszcza, jeśli w tym konkretnym przypadku są przedstawieni jako ofiary władz chińskich.

Ciekawy materiał stanowił „Pobożne pokolenie, czyli niewypał Erdogana” (euroislam.pl, 08.08.2022), po którego przeczytaniu nastawienie odbiorcy może zmienić jego postrzeganie pod kątem stereotypowej ortodoksyjności i przywiązania do religii. Artykuł pokazuje bowiem, że nie każda osoba pochodzenia arabskiego z Turcji jest wierna religii islamu, a młodzi ludzie często odchodzą od ortodoksyjnej wiary i przyjmują kulturę Zachodu, odchodząc od tradycji. Artykuł wspomina także walkę o prawa kobiet i co raz bardziej pozytywny stosunek islamu wobec osób LGBT.

DOBRE PRAKTYKI

W pięciu przypadkach (13 proc. materiałów) odnotowano zastosowanie dobrych praktyk względem opisu islamu, muzułmanów/-ek czy osób pochodzenia arabskiego. Materiały te pochodziły z dwóch portali: onet.pl (4 materiały) oraz gazeta.pl (1). W trzech materiałach islam był głównym tematem, a w dwóch pozostałych – pobocznym.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Źródło: opracowanie własne (N=38)

Pierwszym z tych materiałów był artykuł „Wyszła za Marokańczyka, wesele urządziła teściowa. “Zdecydowała o fryzurze, makijażu, zamówiła sukienki”” (wp.pl, 06.08.2022). Kobieta, z którą przeprowadzany jest wywiad zwraca uwagę na krzywdzące generalizacje oraz stereotypy na temat muzułmanów i osób pochodzenia arabskiego. Polka opowiada w nim historię poznania swojego męża muzułmanina i ślubu, zwracając jednocześnie uwagę na wzajemną akceptację ze strony ich rodziców oraz walkę stereotypami narodowościowymi i religijnymi.

Podobnym materiałem był „Polka opowiada o ślubie w Maroku. “Zaczęło się od komentarza na Instagramie”” (onet.pl, 15.08.2022), w którym również omówienie kultury marokańskiej, rodziny i religii męża Polki, odbyło się w tolerancyjny i obiektywny sposób. Materiały „Salman Rushdie dźgnięty w szyję nożem. “Żyje. Jest w szpitalu”” (onet.pl, 12.08.2022) oraz „Zaatakowany pisarz może stracić oko. Nowe informacje o ataku nożownika” (onet.pl, 13.08.2022) przytaczają wypowiedź, która jasno przedstawia czytelnikowi, że ludzie osądzają bezpodstawnie wyznawców islamu, chociaż nie ma ku temu powodu:

„Ibrahim Hooper — rzecznik Council on American-Islamic Relations — powiedział, że jest zaniepokojony tym, że ludzie pośpiesznie obwiniają muzułmanów za to, co przydarzyło się Rushdiemu, choć tożsamość napastnika i motyw nie są jeszcze publicznie znane. »Amerykańscy muzułmanie, podobnie jak wszyscy Amerykanie, potępiają wszelką przemoc wymierzoną w kogokolwiek w naszym społeczeństwie«”.

Powyższy cytat, świadczy o pozytywnym ukazaniu muzułmanów, poprzez zaprezentowanie ich wyważonego stanowiska, świadczącego równocześnie o diametralnie innym podejściu wobec fatwy nałożonej na Salmana Rushdiego. Szkoda, że jest to ostatni paragraf materiału, nie każdy odbiorca go przeczyta.

W ostatnim materiale „»Oni nic nie mają! Pięć tysięcy lat tradycji i żadnej religii, zasad«” (onet.pl, 04.08.2022) wyraźnie podkreślono i wyjaśniono odbiorcy, że perspektywa władz chińskich i ich działania wobec Ujgurów są warunkowane i sprowadzone do potencjalnej walki z terroryzmem. Jednocześnie opisany został mechanizm pretekstowego

wykorzystania sytuacji, czytelnik otrzymuje uproszczoną rzeczywistość, które ma uzasadnić obecną politykę Chin. W taki sposób treści i sformułowania dotyczące zamachów nabierają innego znaczenia, Ujgurzy są raczej ofiarami reżimu. Pytanie czy to uzasadnia walkę prowadzaną za pomocą takich, a nie innych środków np.: zamachów i śmierci postronnych osób? Ważne, że autor sam zadaje podobne pytanie na końcu reportażu.

SPIS TABEL, WYKRESÓW, ZDJĘĆ

Wykresy (w kolejności występowania)

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Tabele (w kolejności występowania)

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w sierpniu 2022

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Zdjęcia (w kolejności występowania)

Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1

Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

ISBN 978-83-67941-00-6

